

СТРУКТУРА ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ

Сотнікова Юлія Володимирівна, к.е.н., доцент, доцент кафедри соціальної економіки, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
Іващенко Микола Миколайович, аспірант кафедри соціальної економіки, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

У сучасній науковій літературі відсутня єдність думок учених щодо суті творчості як наукового феномена поряд з чисельними спробами схарактеризувати це багатоаспектне явище. Творчість тлумачиться як продукт, діяльність, засіб, процес тощо. Найчастіше учені при визначенні творчості притримуються таких родових понять, як діяльність, стан, процес, аспект, форма казуальності, функція свідомості, функція особливого органу, дар Божий, особлива форма ірраціональності [1]. Будь-яке нове визначення розкриває нову межу творчості, наближаючи до глибинних, істинних знань цього складного явища.

За умови відсутності єдиного підходу до розуміння творчості, в літературі немає єдиного підходу й до розуміння тих факторів, які формують творчий потенціал. Так, наприклад, в роботі Костенко Т. в структурі творчого потенціалу фахівця виділено наступні властивості і якості: 1) професійні знання, уміння, навички, якості, що обумовлюють професійну компетентність фахівця (кваліфікаційний потенціал); 2) креативні здібності, що виявляються у творчих рисах професійної діяльності (творчий потенціал); 3) інтелектуальні, пізнавальні здібності (освітній потенціал); 4) працездатність (психофізіологічний потенціал); 5) здатність до співробітництва, готовність до роботи в команді, володіння комунікативними якостями (комунікативний потенціал); 6) ціннісно-мотиваційна сфера, основними показниками якої є потреби, почуття, цінності, переконання, ідеали, риси характеру, прагнення розвивати творчі здібності (моральний потенціал) [2].

В роботі Холоденко В.О. виділені наступні властивості у структурі творчого потенціалу: власне творчі здібності; внутрішні (суб'єктивні) можливості, що активізують реалізацію творчих здібностей; характер впливу суб'єкта, тобто рівень активності, стиль діяльності [3].

На думку В. Моляко, структура творчого потенціалу визначається наступними складовими: задатки, нахили, інтереси, швидкість у засвоєнні нової інформації, прояви загального інтелекту, наполегливість, цілеспрямованість, працелюбність, швидке й якісне оволодіння вміннями і навичками, здібності до реалізації власних стратегій і тактик [4].

Сирцова О.В. в структурі творчого потенціалу особистості виділяє наступні компоненти: володіння професійною кваліфікацією, володіння сучасними методологіями професійної творчості; сформоване творче професійне мислення; розвинені професійно творчі особистісні риси, якості і здібності [5].

Автором узагальнено ті підходи, які склалися у вітчизняній літературі щодо розуміння компонентів, які входять до складу творчого потенціалу особистості. На рис. 1 представлено структуру творчого потенціалу особистості, відповідно до якої є внутрішні чинники, які формують здатність особистості до творчості, а також безпосередньо творчі здібності, які формують творчий потенціал.

Для того, щоб визначити та кількісно оцінити рівень творчого потенціалу особистості в літературі зустрічаються різні методики, які дозволяють конкретно визначити здатність та особливості творчого мислення в людини.

Однією із таких метод оцінки креативності є методика Торренса. Креативність по Торренсу - це чутливість до завдань, дефіциту і прогалин знань, прагнення до об'єднання різнопланової інформації; креативність виявляє пов'язані з дисгармонією елементів проблеми, шукає їх вирішення, висуває припущення і гіпотези про можливість рішень; перевіряє і спростовує ці гіпотези, видозмінює їх, перевіряє ще раз їх, остаточно доводить результат.

Рис. 1. Структура творчого потенціалу особистості

Основними показниками креативності є:

Показник швидкості (швидкості, продуктивності) відображає здатність до породження великого числа ідей, виражених в словесних формулюваннях або у вигляді малюнків, і вимірюється числом результатів, які відповідають вимогам завдання. Цей показник корисний насамперед тим, що він дозволяє зрозуміти інші показники.

Імпульсивні, банальні і навіть дурні відповіді дозволяють отримати високий бал за цією шкалою. Однак такі відповіді призводять до низьких показників гнучкості, оригінальності та розробленості. Низькі значення швидкості можуть бути пов'язані з детальною розробленістю відповідей в завданнях, але можуть також спостерігатися у загальмованих, інертних або недостатньо мотивованих випробовуваних.

Показник гнучкості оцінює здатність висувати різноманітні ідеї, переходити від одного аспекту проблеми до іншого, використовувати різноманітні стратегії вирішення проблем. Іноді корисно оцінити цей показник у ставленні до швидкості, так як один і той самий показник різноманітності може спостерігатися при неоднаковій загальній кількості висунутих ідей. Низькі показники гнучкості можуть свідчити про ригідність (в'язкість) мислення, низької інформованості, обмеженості інтелектуального розвитку або низької мотивації. Високі значення припускають протилежні характеристики, але надзвичайно висока гнучкість може відображати метання випробованого від одного аспекту до іншого і нездатність дотримуватися єдиної лінії в мисленні.

Інтерпретація цього показника однакова в вербальних і невербальних тестах, однак його значення можуть не збігатися. Гнучкість у поглядах і діях з образами не пов'язана з легкістю зміни аспектів у словесній сфері.

При аналізі буває цікаво співвіднести показник оригінальності з показниками швидкості і розробленості. При цьому можуть бути виявлені найрізноманітніші варіанти поєднань.

Слід враховувати, що надзвичайно висока оригінальність відповідей може спостерігатися при деяких психічних або невротичних розладах. Тому ще раз варто наголосити на необхідності різнобічного обстеження.

Показник розробленості, деталізації ідей використовується тільки для оцінки фігурних тестів, але багато дослідників вважають його досить корисним.

Оскільки виконання завдань обмежене в часі, буває корисно співвіднести цей показник з показником швидкості. Людина, яка детально розробляє кожну ідею, очевидно, жертвує її кількістю. Розробленість відповідей відображає, мабуть, інший тип продуктивності творчого мислення і може бути як перевагою, так і обмеженням, в залежності від того, як вона проявляється.

Джером Брунер розглядав мислення як переклад з однієї мови на іншу. Таким чином, при чотирьох базові мови виникає шість варіантів перекладу: предметно-образний (практичний), предметно-знаковий (гуманітарний), предметно-символічний (операційний), образно-знаковий (художній), образно-символічний (технічний), знаково-символічний (теоретичний). Виділяються наступні чинники мислення: практичність-теоретичність; гуманітарність-технічність; художність-операторність; конкретність-абстрактність. Діагностика по методу Дж. Брунера зазначає: у кожної людини переважає певний тип мислення.

Таким чином, творчий потенціал є складним феноменом, який включає в себе велику кількість критеріїв, які формуються під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів. Для того, щоб кількісно оцінити здатність людини до здійснення творчої діяльності, в літературі існує перелік методик, які дозволяють визначити місце і роль людини в креативній команді та її функції, з якими вона зможе впоратися якнайкраще.

Перелік використаних джерел:

1. Костенко Т. Зміст та структура творчого потенціалу студентів агротехнічного коледжу. URL: <https://naurok.com.ua/zmist-ta-struktura-tvorchogo-potencialu-studentiv-agrotehnicnogo-koledzhu-556.html/>.
2. Енциклопедія освіти. Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
3. Холоденко В.О. Творчий потенціал особистості: зміст, структура та передумови успішної реалізації у мистецькій діяльності. *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова*. №26. 2019. С. 22-28.
4. Моляко В. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень. Житомир: Рута, 2006. 320 с.
5. Сирцова О.В. Сутність і структура професійно-творчого потенціалу майбутніх учителів початкових класів. *Міжнародні челпанівські психолого-педагогічні читання*. 2012. №12. С. 90-94.

УДК 331.005.95

ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ДО ЦИВІЛЬНОГО ЖИТТЯ

Сотнікова Юлія Володимирівна, к.е.н., доцент кафедри соціальної економіки, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Клизуб Олексій Олегович, аспірант кафедри соціальної економіки, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

За даними, опублікованими у ЗМІ, наразі в Україні налічується близько мільйона військовослужбовців, в тому числі жінки [1]. За час перебування на території проведення бойових дій, військовослужбовець стикається зі значною кількістю ризиків, які в подальшому житті можуть призвести до розладів психічної діяльності, а саме: обстріл ворога; попадання у засідку або полон до ворога; перебування у незнайомому місці та серед вороже налаштованого місцевого населення також може серйозно ускладнити його життя; новини про загибель або травмування товаришів; мертві тіла або частини тіл як норма навколишнього оточення; отримання значних травм від бомб, мін або інших вибухових пристроїв. Військові